

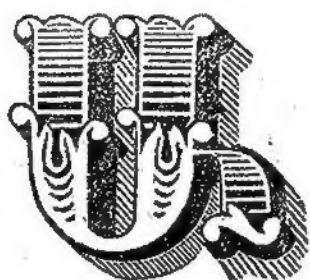
ՀԱՏԸ 5 ՄԻԼԻԵՄ

ԲԱԺՆԵՐԻՆ

Տարեկան վեցամսայ
ԾԳԻԳՏՈՄ . . . Ղ.Ո. 80 40
ԱՐՏԱՍԱՀԱՄԱՆ ԶԲ. 20 10

ԽԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴՈՄԵՆ ՏԵՐԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏՈՒՍԵՐ՝ ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀՆՈՒ ՕՐԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԶԱՐԲԸ ԵՐԵԲ ԱՆԳԱՄ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏԵՐԵՆՈՒԹԻՒՆ

Շարա Աղա Տարա, Թիւ 16

ԱՂԵՔԱՆԵՐԻՆ

ՀԱՍՏԸ

Journal ARBY

B. P. № 600

Alexandrie, EGYPT

ՀԱՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ ԶԵՆՈՒԹԻՒՆԵՐԸ ԶԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒՄ

ՏԵՐԵՆ-ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ՝ ՎԱՀԱՆ ԹԵՔԵԱՆ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՊՍԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ?

Մեր անցեալ երկուշաբթի թիւում արձագանք եղած էինք լուրի մը, զոր Աթէնքի «Մէսսաթէ տ'Աթէն» լրագիրը տուած էր, ձեւով փառայի ապստամբութեան մասին. մեր այս համարով կուտանք միեւնոյն լուրը՝ այս անգամ երկու աղբիւրէ, որոնց մին «Թան»ն է։

Այս լուրը սակայն ա՛յնքան ծանրակիւն է և իր հետեւանքներով ա՛յնքան բեղմնաւոր, որ մեզի դժուար կուգայ հաւատալ անոր ստուգութեանը՝ նկատի առնելով այն պարզ և անտարբեր ձևը որով մեզի կը հրաժարուին, մինչդեռ կը խորհինք թէ՛ ստուգութեան պարագային անկապ պէտք էր իրար անցնէր հեռագրական գործակալութիւնները և մեծ աղմուկ հանէր միջազգային մամուլին մէջ։

Արդարեւ, եթէ ճիշդ է Սուրիոյ ապստամբութիւնը ձեւով փառայի գլխաւորութեամբ, ինչու՞ այս տարօրինակ անտարբերութիւնը, և ինչու՞ ան չի գիտցուէր ամենէն առաջ Եգիպտոսի մէջ՝ որ մօտիկ դրացին է Սուրիոյ և որուն համար ամենակենսական կարեւորութիւն ունի այսպիսի շարժում մը, ինչպէս տեղեկատու երկու աղբիւրներն ալ մասնաւորապէս կը շեշտեն։ Իսկ եթէ ընդհանրապէս անհիմն է, մարդ չկրնար բնական թէ ինչպէս Իսլամական Պետութեանց գրաքննութիւնը, որ իր անհրաժեշտութիւններուն համար այնքան կը քննադատուի այս օրերս, մանաւանդ Անգլիոյ մէջ, բարեհաճօրէն թալ կուտայ այսպիսի սխալ լուրի մը տարածանքները։ Եթէ կը խորհուի թէ թշնամիին աննպաստ երեւոյթ լուրերուն, թէ իսկ անհիմն, տարածումը ու և միասնական և օգտակար ալ է՝ Իսլամական ժողովուրդներուն քաջաբերանք տար մը մաստակարարելով Արեւելքի կողմէն ու լուրերը այս միջոցին գէշ են ընդհանրապէս, այս մտածումը ոչ միայն տղայական ալ նոյն իսկ միասնակար է։ Զգալիոր լուրերը և իրական յաջողութիւնները միայն կրնան տեսական քաջաբերանք ազդել. անհիմն լուրերը ոչ կամ կանուխ կը հերքուին և յետադարձութիւնը աւելի մեծ կ'ըլլայ քան զգացումով վայրկեանական ուրախութիւնը և խաբուսիկ քաջաբերանքը։

Վնասակար ալ են այսպիսի լուրերը, ըստ որում անոնք մատնանի կ'ընեն Իսլամականութեան համար նուազագոյն կարեւորութիւններ՝ որոնք տակաւին իրականացած չեն։ Թշնամին այս լուրերէն ինքն ալ կ'սթափի, կ'անդադարանայ թէ որոնք են իր տկար կողմերը ու կը շնայ. այդ տկարութիւնները շուտով դարձանել և այս կերպով այդ

նպատակարար կարելիութիւնները դժուարացնել կամ նոյն իսկ բոլորովին ի դերու հանել։

Իրաւ է որ Արեւելեան Միջերկրականի վրայ մէկէ աւելի սքանչելի պատեհութիւններ չեն պակասեր ու հիմա ալ չեն պակասեր Իսլամականութեան համար, բայց զանոնք կանխահա կերպով ի լուր աշխարհի յայտնագործելը՝ զանոնք վիժեցնելէ զատ ուրիշ բանի չի ծառայեր։ Կրկնեան հնարաւորութիւնները ծարրանէլեան ձախող արշաւանքին պէտք է վերջ տալ Իսլամականութեան կործանելու Սուրիական կարեւորութիւններն ալ, եթէ փոխանակ զանոնք նախօրոք նկատողութեան առնելու և օգտագործել ջանալով թշնամու դառնիին այս տեսակ անհիմն լուրերու տարածանքները։

Թուրք կառավարութիւնը, որ մէկուկէս միլիոն Հայերը ա՛յնքան դիւրութեամբ յանկարծակիի բերաւ ու տարագրեց, Իսլամականութեան զրկելով իրենց նպատակարար պատուական տարրէ մը, կարող է նոյնքան դիւրութեամբ Տիւրքիներու դիմագրական ուժն ալ ջախջախել, ըլլա՛յ զէնքի ուժով, ըլլա՛յ խորամանկութեան զէնքով, առանց ժամանակ տալու որ այդ պէտք ունէր դրոշմական արտայայտութիւն մը ստանայ։ Եւ արդէն Թուրք կառավարութիւնը և Գերմանիան, որոնց վերջին ապաւնքը մնացած են Պալէստինայ և Փոքր-Ասիական ճակատները, յայտնի է թէ երբեք չեն քննարկ։

Թէ անոնք ինչ միջոցներու ձեռնարկած են Փոքր-Ասիոյ ճակատը դարձնելու և այդ կողմէն Իսլամականութեան դէմ դժուարութիւններ հանելու համար և թէ ինչ տեսչական եռանդով կ'աշխատին այս ուղղութեամբ, այդ կէտերը նիւթը պիտի ընենք յաջորդ յօդուածի մը։

Իսկ եթէ ճիշդ են արդարեւ ձեւով փառայի և Տիւրքիներու միասնագոյն ապստամբութեան այս լուրերը, Իսլամականութեան կողմէ մեծագոյն սխալը պիտի ըլլար անտարբեր հանդիսատես գտնուիլ այդ մեծ եղելութեան հանդէպ և այս կերպով ձեռքէ հանել պատեհութիւն մ'ալ որ կը ներկայանայ իբրեւ լաւագոյն միջոցը թշնամին տկարացնելու, անոր նախագծած ապագայ ռազմականութեան սահմանափակելու և շատ մը անախորժ պատահականութիւններու միանգամ ընդ միւս առաջն առնելու։

Մ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՍԵՒ ԲԱՂԴԸ

Սեւ է մեր բաղդը, ազնաւի պէս ու, անասող, անուսին դիւրեւան մը պէս, հրդեհներու ունջին պէս սև...։

Ինչու՞ այս մօայլ մտածումը, պիտի հարցնէք, որ նորութեան հրապոյցն ալ չունի Իսլամի ի վեր հայ աղբը կը հեծէ Պետրոս Դուռնի տողը՝

Այս հակասազդիմ ինչ սեւ է, Աստուած...։

Ինչ ընեմ, չի կրցայ չի հասցնել կարգաւոր այն հեռագիրը որ կը պարունակէր Ռուզվելթի իրաւարար ու վերջապէս խոսքերը հայտնաբերած միջինի մը իր խնդրած մասնակցութեան մեր ժողովն առթիւ։ «Վերջին 18 ամիսներու ընթացքին կատարուած ուղիներուն մէջ Գերմանիոյ ունեցած պատասխանատուութիւնը պէտք է բաժնուի չեզոքներուն կողմէ՝ որոնց զուգար կը գտնուին Միացեալ-Նահանգները։»

Կարելի է Հայ ըլլալ և ի խորոց արտի չափաւոր թէ ինչու Միացեալ-Նահանգաց աշխարհի նախագահը, փոխանակ Վերջինի, Ռուզվելթ չի կոչուիր...։

Ա՛հ, մի՛ ըսէք ինձի թէ մէկ մարդ մը ինչ կրնայ ընել ամբողջ ժողովուրդի մը դէմ։ Անկամ ու թուլամորթ մարդ մը ոչինչ կրնայ ընել հարկաւ, բայց հընգոր անհատականութիւն մը, կարող ու կարեն մարդ մը՝ ամէն բանի կարող է...։

Երբեք ժողովուրդներուն, կամ ազգային հաւաքականութիւններուն բարոյական անանկութիւնը այնքան մեծաբերօքն ու վերջնական եղած չէր որքան այս պատերազմին օրով։

Իսլամականութեան օկուլտները, հանրային զգացում կամ կարծիք, անմասնադրական կարգ ու սարք ըստած բաները, որոնք Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութենէն ի վեր այնքան խորաբարտ տեղաւորուած կը թուէին քաղաքակրթ երկիրներուն մէջ, շարքուփշուր եղան ինչպէս պելլեգական պարզ բերդի՝ գերմանական 420նոց թնդանօթի հարուածներուն ներքեւ։

Բաղաբնակ «միապետութիւն»ն է որ կը վարէ այժմ ժողովրդաց ճակատագիրը, որքան որ ալ սահմանադրական ըլլայ անոնց ղեկավար։ Օրինակներ կ'ուզէ՞ք, ա՛հ, ձեզի սահմանադրական երկիրներ, Յունաստան, Ռումանիա, ուր ժողովուրդին մեծամասնութեան զգացումը Իսլամականութեան կողմն է, ինչպէս նաև Իրանի պարտականութիւնը և իրենց շահը, Բայց երկու թագաւորներ, Բանթանիէն ու Ֆերդինանտ, նոյնքան ինքնակալ որքան Քայզերը, յաջորդեցան ցարդ իրենց ժողովուրդներուն պարտագրել չեզոքութիւն մը, որ հաշիւ ծաղուած մեղապաշտութիւն մըն է Կեղծական կայսրութեանց, ոչ-գիւնալ միջամտութիւն մը անոնց ի նպատակ, եթէ կարելի է ըսել։ Անդին, ուրիշ սահմանադրական բռնապետ մը, Պուլկարիոյ Չարը, յաջորդեցաւ իր մեծ մասամբ ռուսաւոր ժողովուրդը ոտքի հանել իր մեծ բարեբաւրին՝ Ռուսիոյ և իր մեծ բարեկամին՝ Անգլիոյ դէմ։

Ու կը կարծէ՞ք որ իտալիա պատերազմին միջամտելու ըլլար Իսլամականութեան կողմէն՝ հակառակ չեզոքութեան կողմակից խորհրդարանական մեծամասնութեան մը, եթէ Թագաւորը հաստատմամբն զուգար շահներ միջամտութեան շատազուրկ կուտակցութեան։

Մի՛ ըսէք ուրեմն թէ միակ մարդ մը ինչ կրնայ ընել, երբ այդ մէկը բաղդած է արքայական դահու մը կամ նախագահական աթոռի մը վրայ։

Ամերիկայի ժողովուրդը՝ իր մեծամասնութեան մէջ՝ Իսլամականութեան հա-

մակիր է։ Բայց բաւեց որ իր նախագահը Վերջին մը ըլլալ, ամէն գինով չեզոքութեան ու խաղաղութեան սիրահար հոգի մը, որպէսզի Գերմանիան կարենայ անպատիւ կերպով իր թիւն խնդալ, իր քաղաքացիները սպաննել, իր գործարանները օդը հանել, բռնաբարել կերպով մը Միացեալ-Նահանգաց չեզոքութիւնը՝ հոն կազմակերպելով լրտեսական, դաւադրական, անարեւելալիք ընդարձակ գործունեութիւն մը։

Եթէ Ռուզվելթ եղած ըլլար նախագահ, շատոնց կամ պատերազմ հրատարակուած կ'ըլլար Գերմանիոյ դէմ, կամ Գերմանիա դադարեցնած կ'ըլլար իր ճիւղներն ու էնթրիկները։

Եթէ Ռուզվելթ եղած ըլլար նախագահ, չէ՞ք կարծիք որ հայկական աղէտը առնելու միջոց չէր ունենար անելու այն քաղաքակրթականութիւնները որոնց հասաւ չնորհիւ բոլոր չեզոքներուն, մեծերուն ու պղծիկներուն, հաւաքական վառարկեանը, պարզ հանգիստեցութեանը։

Ինչպէս չի լալ մեր սև բաղդին վրայ...։

Մ. Յ. ԳԻՐԻՃԵԱՆ

ՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏ

Գ. ՏԵՐԵՆԻ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԸ

Նախ քան իր նոր պաշտօնատեղին գնալը՝ Վանի նոր նշանակված նահանգապետ (չըջանապետ) նահանգապետի իրաւունքներով գնդապետ Ալֆրէդ Իօփփօլի Գ. Տէրմէնի հետ մենք տեսնուցինք իրարմ մի քանի անգամ և երկուսը զրուցեցինք նրա առաջիկայ դործունեութեան և Վանի մօտայնաւ կարեւորութեան մասին։

Վանի նոր նահանգապետը 50 տարեկանի մօտ մի անձ է. թիկնաւոր, միջին հասակի, իր շարժումներէ մէջ վերին աստիճանի քաղաքավարի և սիրալիր։ Նրա Ֆրանսիական ծագումը դրել է Տէրմէնի վրայ իր կնիքը ետուն, ոչ ուրովող, երազող և անկեղծ։ Նա ամբողջովին տարված էր իր առաջիկայ պաշտօնի և միասնային խնդիրներով ու հոգեւորով։

— Այսպէս անկարելի է երկիրը պէտք է չէնացնել, պէտք է նրան կենսաբերել, իսկ դա անկարելի է առանց բնակչութեան, և ահա ինձ հետ դնում են Վան 1000ի չափ Վանեցիներ, — ասաց Տէրմէնը։

— Ինչ ծրագրերով էք գնում դուք ձեր նոր պաշտօնատեղին։

— Օ՛, ծրագրերի մասին մի խօսէք, եթէ ոչ մենք երկար ժամեր պիտի անցնենք միասին. ծրագրերներս շատ են, բայց ինչ կարող եմ անել մենակ, առանց հասարակութեան աշակցութեան, առանց ինտելիգենտ ոյժերի, աշխատաւորների։ Ահա դրանք են որ ներկայումս պակասելու են ինձ։

— Ձեզ օգնականներ պակասելու չեն, գնդապետ, եթէ միայն պարզ լինի ձեր վարչական հաւատարմութիւնը։

— Ահա իմ հաւատարմութիւնը, — ասաց նա, և հանելով պայուսակից իր մի շարժադրութիւնը՝ կարգաց ինձ հետեւալ տուղերը։

«Այժմ ինտրապօրէկաւարութեան ներկայացուցիչն է և, որպէս այդպիսին, նա պարտական է իրան հաւատարմութիւնը զաւանդութեանն առաջնորդել պիտի ուղղով, դրա համար էլ աղմկիւնաբարձոր կը թող անձն է, այս բառիս մենապարճ մտքով»։

— Ահա իմ հաւատարմութիւնը, իսկ մանրամասնութիւնների հետ դուք կարող էք ծանօթանալ նոյն այս գրքի բովանդակութեանը։

Այս ասելով նա նուրբից ինձ իր աշխատութիւնը։

Ետեւ, երբ ես կարդացի այդ գրքուածքը, կատարելապէս համոզուեցի Վանի

U. SAVUSBU
Imp. Economique, Alex.

Continuation 90